

KATILIMCI ÖZELLEŞTİRME PROJESİ BAĞLAMINDA SULAMA YATIRIMLARINDA YÖNETİM ÇEŞİTLİLİĞİNİN SONUÇLARI

Dr. Nüvit SOYLU
Zir. Yük. Müh.

Sayın Başkan, Değerli Konuklar, herkes epeyce yoruldu. O nedenle ben konuşmamda bilimsel ve rakamsaldan ziyade, biraz duyduklarımı, gördüklerimi ve yaşadıklarımı anlatacağım. Çünkü bu çatışma, bu tartışma açıkçası beni de emekli etti. Ve ben de tarih oldum herhalde diye düşünüyorum.

Baştan şunu ifade etmeliyim: Baki arkadaşımız sonunda söyledi. Ben kooperatifçiyim, ama sayın Mülayim Hocamın söylediği gibi, bunu taraf anlamında söylemiyorum. Ben burada sulama kooperatifleri ve birliği ve merkez birliğinin üyeleri ve resmi rakamlara göre 252 bin çiftçi yurttaşımızın adına, inadına, hukukun üstünlüğü ve hukuk devletini sürdürebilmek için bütün olumsuzluklara rağmen mücadele edip, konuyu bu noktaya getirdiğimizi söylemek istiyorum. Çünkü hukuk devletiysek, bizim yasalarımızda tarımda örgütlenme Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na verilmiş bir görev, Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü bu içerikle kurulmuş. Bu değerli yurttaşlarımız da, hukukun öngördüğü ölçeklerde, bütün meşakkatlerine katlanarak bunu sürdürmeye çalışmakta, ama ne yazık ki özellikle sulama birlikleri kurulduktan sonra çok ciddi mağdur da edilmektedirler.

Konuşmamda önce bu terminolojinin üzerinde durmak istiyorum. Gerçekten konuşuyoruz, fakat anlayamıyoruz. Yani algılama biçimimizde aynı kavramları, farklı şekilde yorumluyoruz. Kendi aramızda olduğu gibi, bu konuda uluslar arası anlayış farklılıklarını düşünmenizi istiyorum. Çünkü benim sunumunun adı 1. Katılımcı Özelleştirme Projesi, 2.Sulama yatırımları, 3.Yönetimi. Her üç ana konuya kısaca değinmek istiyorum. Bu bir proje. Ben bile hala bunun anlamının, benim anladığım anlamda tabii, amaç ve araçlar olarak baktığımızda Türkiye'de uygulanmasının diğer ülkeleri de incellerseniz çok farklı değerler taşıdığını düşünüyorum.

Şimdi katılımcılık, şeffaflık diye tutturuyorlar. Bunların birçokları Kopenhag Kriterleri olarak dayatılıyor ülkemizde. Birtakım yaptırımlar uygulanıyor. Şeffaflık dediklerinde çok gizli yürütülen faaliyetler olduğundan, kamuoyunun onayı alındı denemez, katılımcılıktan söz edilemez anlayışla hazırlanıyor, kamu kuruluşlarının ilgili birimlerine haber verdiklerinde zaten atı alan Üsküdar'ı geçmiş noktasına varan bir yöntemle, bu özelleştirme projesi gündeme geldi.Katılımcı Sulama Yöntemi adına da bu konudan mümkün olduğu kadar ilgisiz ve bilgisizlerden yararlanılarak hazırlanan bir proje gerçekleşti.

Burada katılımcı diyoruz. Katılımcılıktan biz tasfiyeyi görüyoruz. Varolan, 1966'dan beri gerçekten Türkiye'de nadir görülen gerçekleşmiş bir kooperatifçilik anlayışının yerleşmiş, benimsenmiş kırsal kesimdeki modelini tasfiye etmek niyetiyle bir katılımcılık kavramı kullanıyoruz. Ama kooperatif demeye hep çok korktuk, korkuyoruz. Biz zaten bazı kavramları kullanmaktan ulusça çok korktuk, çok korkutulduk. Ama bugün dünyanın en zengin adamı Soros çıkıyor ve diyor ki, "Emperyalist Bush, inadı bırak." Bunları duyduktan sonra bizlerin herhalde bazı şeyleri daha fazla düşünmemiz gerektiğine inanıyorum.

Demokratikleşme diyoruz, sayın Cumhurbaşkanımız siyasi, sosyal ve ekonomik bir olay olarak değerlendiriyor. Peki bunun siyasi boyutu gerçekleşti mi? Hayır. Sosyal boyutu, örgütlenme boyutu gerçekleşti mi? Hayır. Peki, siz bundan nasıl bir ekonomik olay veya sonuç bekleyebilirsiniz? Bunların tartışılması gerekiyor. Bu kavramların içinin doldurulması gerekiyor. Söylemden öteye geçmesi gerekiyor. Böyle bir durumu göremiyoruz.

Sulama Kooperatifleri, Sulama Kooperatifleri Birliği, Sulama Kooperatifleri Merkez Birliği ile Sulama Birliklerini burada sayın dokuzuncu Cumhurbaşkanımız da ifade ederken, işte arkadaşlar birçoğunuzla da konuştuk, Sulama Birliklerine ithafen bir konuşma yapmış

gibi göründü. İsim hakkınızı hukuken arayın arkadaşlar. Çünkü bu, bu her yerde, bugün bu salona gelenlerin de ben inanıyorum en az yüzde 20'si bu aradaki farklılığı bilmiyor ve bu, bu niyetle konulmuş bir isim. Çok saygıdeğer bir hocam bilfiil de biraz da için içinde. Bana biraz önce dışarıda, "birçok konuya burada tanık oldum, burada anladım, ben de bilmiyordum" diyor. Bu çok samimi bir itiraf. Bunu kamuoyu hiç bilmiyor. Sulama birlikleriyle, sulama kooperatifleri karıştırılıyor arkadaşlar. Yönetim anlamında kaos yaratılıyor, mevcut yerleşmiş işleyen yapı yok ediliyor.

Evet. Şimdi, bütün bu kavramlar üzerinde gerçekten algılama kısıtlılığımızı söyledikten sonra, ben size bir özelleştirme tanımı yapmak istiyorum Türkiye'deki uygulamaların somut sonucu olarak. Bunun ilk başta bize sunumu şeklinde değil, gerçekleşen anlamda.

"Özelleştirme; kamu kurumlarından başlayarak, daha sonra katılımcılık adıyla halkın da tasfiyesini gerçekleştirerek, tarım, sanayi ve hizmetler olarak tüm sektörlerde çokuluslu şirketlerin, çok amaçlı çıkarları doğrultusunda yol ve yöntemlerin belirlenmesidir" diye ifade etsem, bu konsensüsü sağlamış olabilir miyiz? Acaba Türkiye'deki algılama bunun neresindeydi? Ne düşünülüyor? Ne anlamda bu kavram, bu projelerin içine sokuldu? Ve demokratikleşmenin sosyal, siyasi, ekonomik boyutunun dışında başka yönlerini de düşünmek lazım. Bu ülkeler ne kadar demokratik? Bunu şu anda yaratılan savaş ortamından alın, ülkemizde yapılan demokratik bir seçimin sonuçları doğrultusunda hukuken bir sorun yüzünden milletvekili olamamış bir kişinin başbakan seçilen başkası olmasına rağmen devlet protokolünde aylar önceden alınan alışageldiğimiz randevulara göre haftasına, ayına kapılarının Bush ve Blair tarafından parti başkanının davet edilmesine götürün. Bunun da demokratik yönünü düşünmenizi istiyorum. Bunlar benim sadece düşündüklerim.

İlgisiz ve bilgisiz birkaç kişinin bir araya gelerek, bu konuda kararların verildiğini söyledim. Daha sonra da bu tabii ki kamu kurum, kuruluşları, üniversitelere açıldı. Bunların 1992'de Abant'ta bir toplantısı oldu. 3 günlük geniş kapsamlı bir toplantı. Ama ben bu toplantının da açıkçası şeklen yapılmış bir toplantı olduğunu, şimdi daha kesin olarak düşünüyorum. Ben o toplantıda yoktum ama kitap burada. Sayın Mülâyim Hocamın sayfalarca kooperatifler diye, örgütlenme, tarımda örgütlenme ve kooperatif diye yazdıklarını okuyorum. Ama buna rağmen, ihtisaslaşmanın, uzmanlaşmanın hiçbir önemi olmayan bu ülkede, bunların karar vermediği bir ortamda, globalleşmenin etkilerinde Ulusal Sulama Yönetimi konulu sempozyumun global bir bakışla gözden geçirilip, bir de hafızaları tazelenmesi lazım.

2002 Dünya Çevre Konferansı Ağustos ayında Güney Afrika'da yapıldı ve burada Kofi Annan ve Colin Powell, Irak gündemdeyken, o gün gündemdeydi, bu kadar ciddi sorunlar varken orada 15 dakika arayla canlı yayına çıktılar, CNN'de izledim. Bunu hiçbir yerli televizyonda görmedim. İkisi de 15 dakika arayla şunu söylediler: "21. yüzyılda uluslar arası ilişkileri ne silah, ne teknoloji belirleyecek. 21. yüzyılın uluslar arası ilişkilerini ve savaş nedenlerini belirleyecek olan unsurlar." Kendi sıralamalarıyla söylüyorum: Su, tarım ve enerji. Ben duyduğumu söylüyorum. Yanıtını siz düşünün.

Bu konuda çok kitaplar yazılmış, siyasal tarihler, hukuksal sonuçlar gözden geçirilmiş ve 21. Yüzyılda suyun bir savaş nedeni olacağı sonucuna varılmış. Bu kitaplar 20. yüzyılda yazılmış, 21. yüzyılda suyun savaş nedeni olacağı planlanmış.

110 milyar m³ su, 10 bin m³ kişi başına ortalama kullanım, ama ülkemizde bu 3.500 m³. Biz su kısıtlı olan bir ülkeyiz. Ekonomik kullanabilir ifadesini, sabah Duran hoca dahil, ben de gerçekten tartışıyorum. Bunlar çünkü izafi rakamlar. Ben DSİ'den emekli bir arkadaşınızım. 8.5 milyar m³ yer altı suyu rezervi diye girdim, ben oradayken 12 milyar m³'e çıktı. Şimdi sabah arkadaşımızın ifadesinde 14 milyar m³'e çıktığını duydum, hayırlı olsun. Su kaynaklarımızdaki azalmaya paralel bizdeki rezervlerde bir yükselme var, herhalde teknolojik olarak kullanımda ölçüm hataları gideriliyor diye düşünüyorum. Emniyetli rezervler kullanılan miktarlara göre azaldıkça/bittikçe/olumsuz sinyaller veriyor diye olmasa

gerek.Ya da daha fazla su potansiyelimizin olması Avrupa Birliğine girmede olumlu bir katkı olarak görülemez!

Değerli Konuklar, dünyada petrolden daha önemli savaş nedeni ne olabilir diye düşünüyorum. Dünyadaki 1.4 milyar m³ toplam su miktarının yüzde 2.5'unun tatlı su kaynaklarını oluşturmasının artan dünya nüfusu dikkate alındığında ve 1.4 milyar insan yeterli içme suyundan yoksun bugünkü durumda. 2.3 milyar insan sağlıklı su bulamıyorsa, yılda 7 milyon insan su ile ilgili hastalıklardan ölüyorsa, insan beslenmesinde de benzer tablo ve gıdanın üretimde ve verimde suya bağımlılığı düşünüldüğünde, insanoğlunun üretemediği, ancak yaşamın önkoşulu doğal ve kıt kaynak suyun kullanılmasında, sahiplenilmesinde, paylaşımında, özellikle Ortadoğu gibi su probleminin yaşandığı bir bölgede olan ülkemizde; halen bir Su Yasası çıkartılmamasının gerekçesini kim açıklayabilir soruyorum. Bu durumda globalleşen dünyada acaba bizim su kaynaklarımızı kim yönlendirecek, kim yönetecek? Bunu da bilmiyorum. Ama yüzde 70 petrol rezervleri bitmiş Ortadoğu'nun yumuşak karnı, insanları açlıktan, sefaletten ölen Irak'ta bu savaşın, Musul, Kerkük, Güneydoğu ve suyla ilişkisinin olup olmadığını da bilmiyorum.

Su ekonomik bir varlıktır. Suyun ekonomisini çok değişik kriterler olarak kullanıyoruz. Burada öncelikler var, alan, sayı var, alana düşen nüfus var. Bunların hepsini değerlendirdiğimiz zaman, suyun ekonomikliğinin önce yatırımların yönlendirilmesinden başladığını bilmemiz gerektiğini düşünüyorum. Evet, bizim daha 350'ye yakın baraj kapasitesi olan bir ülke olduğumuzu yazıyor ilgililer, bilgililer bunları bildiriyorlar. Ama mevcut sulamaya açılan alanlarımızın da en iyimser yüzde 66 randımanlı olduğu da biliniyor. Yeni yatırımlar yerine bunların tam kapasiteyle kullanımının sağlanmasının herhalde ekonomiklik açısından öncelikle ele alınması gereken bir konu olduğunu, bu ekonomikliğin su, sulama yapılan, sulama yatırımlarının yapıldığı alanlarda toprak kayıpları açısından getirdiği sonuçları da etkilemesi bağlamında ele alınması ve sulama yatırımlarının buna göre yönlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bunlar çok önemli konular.

Şimdi bu özelleştirme mantığının altı boş söylemlerle, sadece tarım sektöründe değil, tüm alanlarda kamu faaliyetlerini özel sektöre devrediyormuş gibi gösterilerek bir talan ortamı yaratıldığını 10 yıllık bu süreçte hepimiz yaşadık. Bu sektörler ya da kuruluşların birbirinin alternatifi olarak gösterilip, birinin kötü, öbürünün iyi mantıksızlığıyla yeniden yapılandırma kavramını yeniden düşünmemiz gerektiğine inanıyorum. Çünkü sulama birlikleri de bu mantık içerisinde ele alındı. Bir şeyin yeniden yapılandırılması için eskisinin işlevsel olmaması gerekir. Halbuki biz iddia ediyoruz, 1966'dan beri bu ülkede sulama kooperatifleri işlevseldi, benimsenmişti. Evet yasanın da günün koşullarına uygun bir revizyonu gerekiyor olabilir, ama bunun yerine yasa ve hukuku olmayan, üstelik yasalara aykırı, İçişleri Bakanlığı'na bağımlı bir tarımsal örgütlenmeyi gerçekleştirmenin mantığını sorgulamamız gerekiyor. Bu anlamda özelleştirmenin, yani sulama yönetiminde özelleştirme adı altında bir kamunun tasfiyesinin dışında, tarımda yapılan bir halkın tasfiyesiyle, valilik, kaymakamlık gibi devletin vesayetine bağımlı bir anlayış biçimi gerçekleştirildiğini görmemiz gerekiyor..

Bunların sonuçlarını benim dışımda kişilerden dinlemeniz önemli. Çünkü ben birebir bunun mücadelesini veren arkadaşlarınızdan biriyim. Valilerden dinleyin, suiistimalleri öğrenin. Yani gerçekten merak edenler, niçin bu insanlar bu kadar karşı ya da bunlara karşı eleştiri getiriyor dediğinizde, 10 yıl önce yazdıklarımız, çizdiklerimizde var bunlar, somuttur yazılı olduğu için, belgedir. Buraların hem ülkede bir sulama ağaları ifadesiyle bir feodal yapıyı, hem siyasi partilerin güçlere göre taşra teşkilatları anlamını taşıdığını, hem de çok büyük suiistimallerle kayıtdışı ekonomi yarattığını, ekonomik olarak ve DSİ'nin bunları devretmedeki gerekçeleriyle, personel giderleri yüzde 45.7'dir (şimdi daha fazla ama gizli bu bilgilere ulaşamazsınız), bu çok ve devlete yükür uydurmaları. Sanki şimdi devlet onlara bir katkı koymuyormuş gibi, fazlası var bir de üstelik Dünya Bankası kaynaklarıyla desteklenen Dünya Bankası kaynakları getirilip arkadaşım ifade ettiği gibi, 220 bin dolarlık makineyi, 330

bin dolara satıp tekrar geri götüren, ama seni ve senin çocuklarını, hayır çocuklarımız da bitti, torunlarımızı borçlandıran bir yapıda, bu örgütlenmelerin amaçları artık somuttur.

Bizleri sorgulamanın ya da belgeler sunmamız gerektiğinin anlamının olduğunu zannetmiyorum. Çünkü biz bunu 10 yıl önce söylemiştik. Bu yapı, bunu getirir demiştik ve söylediklerimiz oldu. Bir başka mevcut durum da, bakım onarımlarının olmaması sorunu. Ne demek, yüzde 8'lere düşmüş. Bunların geri dönüşünün tekrar bu ülkenin insanların, bireylerinin ödedikleri vergilerle, tekrar devlet tarafından yapılması anlamını taşıyor. Kimler yapacaklar arkadaşlar? Artık firmalarıyla birlikte yeni yapılanma çerçevesinde müteahhitlik, mühendislik hizmetleri de dahil biliyorsunuz, açtık bütün Avrupa'ya, ABD'ye. İşçisine kadar getiriyorlar. Makinasını da getiriyorlar. Ne bir mühendisinizi istihdam ediyorlar, ne işçi çalıştırıyorlar. Hibe diye verdikleri de fazlasıyla, hepsi geldiği gibi geri gidiyor, işte 2003 bütçesi yanılmıyorsa 142 katrilyon açıkla bütçe bağlanıyor. Kaşıkla verip kepçeyle alma mantığını motive eden yöneticilerimiz bu somut durumu görmezden gelirken, %40 hibe %60 kredi ile birliklere makine sağlanması adı altında son derece komplike, makine parkı gerektiren kullanımı için ihtisas gerektiren makinalarını sulama birliklerine satarak borçlandırdıkları ülkeyi makine mezarlığına dönüştürüyorlar.

Üretimin diğer unsurlarını hiçe sayan, sadece parasal değerleri kriter alan bir anlayış, para para diye ülkemizin tüm ekonomik, sosyal, etik, ahlaki değerlerini yok etti arkadaşlar.

Kaynaklarımız heba oldu, yetmedi, satılacak şey kalmadı. Bu ihanetin bedelini çocuklarımız, torunlarımız ödeyecek. Yaptıklarımızla övünmeyip, daha iyisini nasıl yaparız düşüncesini zaman geçirmeden benimsemeliyiz. Teşekkür ediyorum.